

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

НАВЧАЛЬНИЙ
ПОСІБНИК

УДК 657:658.15(075.8)

У 67

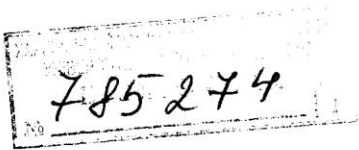
*Рекомендовано Вченою радою
Національного університету біоресурсів і природокористування України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(протокол № 1 від 21.08.2020)*

Рецензенти:

Дубініна М. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету;

Садовська І. Б. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту Східноукраїнського національного університету імені Лесі Українки;

Лазаришина І. Д. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри статистики та економічного аналізу Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Управлінський облік: навч. посіб. / [Л. В. Гуцаленко, О. М. Колеснікова,
У 67 І. М. Лепетан, У. О. Марчук, Л. В. Мельянова]. – Київ : Центр
учбової літератури, 2021. – 370 с.

ISBN 978-611-01-2052-4

Зміст навчального посібника відповідає навчальній програмі дисципліни «Управлінський облік». Акцентовано увагу на загальних положеннях організаційної складової та методики управлінського обліку. Окремий розділ присвячено особливостям управлінського обліку в підприємствах аграрного сектора економіки. Навчальний матеріал доповнюється рисунками і таблицями, запитаннями для самоперевірки.

Посібник буде корисний студентам, аспірантам та викладачам закладів вищої освіти, а також бухгалтерам-практикам, аудиторам і підприємцям.

ISBN 978-611-01-2052-4

© Л. В. Гуцаленко, О. М. Колеснікова, І. М. Лепетан,
У. О. Марчук, Л. В. Мельянова., 2021.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2021.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
Розділ 1. ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	12
ТЕМА 1. МІСЦЕ ТА ФУНКЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	12
1.1. Користувачі фінансової інформації.....	12
1.2. Розбіжності між управлінським і фінансовим обліком	15
1.3. Процес прийняття рішень	16
1.4. Системи управлінської звітності	23
1.5. Предмет, об'єкти, методи, принципи та функції управлін- ського обліку	27
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>34</i>
<i>Рекомендована література за темою 1.....</i>	<i>35</i>
ТЕМА 2. ТЕОРІЯ ДІЙ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ І СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	37
2.1. Підхід до теорії невизначеності.....	37
2.2. Зовнішнє середовище. Конкурентна стратегія і стратегічна місія.....	44
2.3. Технології, що використовуються і взаємозалежності.....	50
2.4. Розмір компанії, диверсифікація, структура і тип галузі	53
2.5. Знання і фактори, що мають вплив на спостереження ре- зультатів.....	58
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>60</i>
<i>Рекомендована література за темою 2.....</i>	<i>60</i>
ТЕМА 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПОВЕДІНКА ВИТРАТ	61
3.1. Основні принципи класифікації витрат	61
3.2. Класифікація витрат за напрямками обліку	65
3.3. Поведінка витрат залежно від їх класифікації	72
3.4. Методи визначення функції витрат.....	80
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>86</i>
<i>Рекомендована література за темою 3.....</i>	<i>87</i>

Розділ 2. МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ..... 88

ТЕМА 4. МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ..... 89

- 4.1. Собівартість і калькуляція: економічний зміст та класифікація 89
- 4.2. Об'єкти обліку витрат та об'єкти калькулювання 96
- 4.3. Методи обліку витрат 97
- 4.4. Облік непрямих витрат і порядок віднесення їх на собівартість продукції..... 108
- Питання для обговорення та самоперевірки* 112
- Рекомендована література за темою 4*..... 113

ТЕМА 5. ОБЛІК І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ПОВНИМИ ТА ЗМІННИМИ ВИТРАТАМИ 114

- 5.1. Облік і калькулювання за повними витратами..... 114
- 5.2. Облік і калькулювання за змінними витратами 119
- 5.3. Калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (ABC- метод)..... 125
- 5.4. Переваги та недоліки обліку і калькулювання за повними та змінними витратами..... 132
- Питання для обговорення та самоперевірки* 133
- Рекомендована література за темою 5*..... 133

ТЕМА 6. КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ЗА НОРМАТИВНИМИ ВИТРАТАМИ І АНАЛІЗ ВІДХИЛЕНЬ 134

- 6.1 Загальна характеристика і основні принципи системи «стандарт-кост»..... 134
- 6.2. Особливості калькулювання за нормативним методом 138
- 6.3. Переваги та недоліки нормативного методу калькулювання 141
- 6.4. Аналіз відхилень від норм витрат 143
- Питання для обговорення та самоперевірки* 145
- Рекомендована література за темою 6* 145

ТЕМА 7. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ 148

- 7.1. Традиційні методи управління витратами..... 148
- 7.2. Калькуляція витрат за системою кайдзен 156
- 7.3. Управління за видами діяльності 164
- 7.4. Комплексне управління якістю..... 167

7.5. Система «Точно в строк» (JIT)	174
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	179
<i>Рекомендована література за теммою 7</i>	180
Розділ 3. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ	183
ТЕМА 8. АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИТРАТ, ОБСЯГУ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРИБУТКУ	183
8.1. Мета і методи аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток»	183
8.2. Аналіз чутливості прибутку	188
8.3. Аналіз взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток» за умов асортименту	190
8.4. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток»	191
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	192
<i>Рекомендована література за розділом 8</i>	192
ТЕМА 9. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	193
9.1. Сутність релевантного підходу при прийнятті управлінських рішень	193
9.2. Аналіз релевантної інформації при існуванні варіантів альтернативних рішень	196
9.3. Прийняття управлінських рішень щодо оптимального використання ресурсів за умов обмежень	200
9.4. Обґрунтування рішень щодо запасів та ціноутворення	202
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	207
<i>Рекомендована література за теммою 9</i>	207
ТЕМА 10. БЮДЖЕТУВАННЯ І КОНТРОЛЬ	208
10.1. Сутність бюджетування та його організація	208
10.2. Складання та взаємоузгодження бюджетів	215
10.3. Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень	222
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	225
<i>Рекомендована література за теммою 10</i>	225

ТЕМА 11. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	226
11.1. Концепція центрів відповідальності	226
11.2. Оцінка діяльності центрів витрат	231
11.3. Оцінка діяльності центрів доходу	234
11.4. Оцінка діяльності центрів прибутку	235
11.5. Оцінка діяльності центрів інвестицій	237
11.6. Трансфертне ціноутворення	240
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>244</i>
<i>Рекомендована література за темою 11.....</i>	<i>244</i>

**Розділ 4. ОБЛІК ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ
СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) В
ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ 245**

ТЕМА 12. ОБЛІК ВИТРАТ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ.....	245
12.1. Суть, значення та види допоміжних виробництв.....	245
12.2. Облік витрат у ремонтно-механічних майстернях.....	248
12.3. Облік витрат і робіт, виконаних вантажним автотранспортом	251
12.4. Облік витрат та виконаних робіт живою тяговою силою... 254	
12.5. Облік витрат електро-, водопостачання та інших видів допоміжних виробництв.....	255
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>258</i>
<i>Рекомендована література за темою 12.....</i>	<i>259</i>

ТЕМА 13. ОБЛІК ВИТРАТ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ВИРОБНИЦТВА ТА УПРАВЛІННЯ.....	261
13.1. Облік та розподіл загальновиробничих витрат	261
13.2. Облік адміністративних витрат	268
13.3. Облік витрат майбутніх періодів	275
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>279</i>
<i>Рекомендована література за темою 13.....</i>	<i>279</i>

ТЕМА 14. ОБЛІК ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	280
14.1. Завдання та об'єкти обліку в рослинництві.....	280
14.2. Первинний облік витрат і виходу продукції рослинництва 283	

14.3. Синтетичний та аналітичний облік витрат та виходу продукції рослинництва	285
14.4. Калькулювання собівартості продукції рослинництва.....	289
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>293</i>
<i>Рекомендована література за темою 14.....</i>	<i>293</i>
ТЕМА 15. ОБЛІК ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА	294
15.1. Завдання та об'єкти обліку витрат у тваринництві.....	294
15.2. Первинний облік витрат і виходу продукції тваринництва	296
15.3. Синтетичний та аналітичний облік витрат і виходу продукції тваринництва.....	300
15.4. Калькулювання собівартості продукції тваринництва.....	304
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>307</i>
<i>Рекомендована література за темою 15.....</i>	<i>307</i>
ТЕМА 16. ОБЛІК ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ВИРОБНИЦТВ	309
16.1. Види промислових виробництв у сільському господарстві та їх значення	309
16.2. Облік витрат та виходу продукції промислових виробництв	310
16.3. Порядок калькулювання собівартості продукції промислових виробництв	313
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>318</i>
<i>Рекомендована література за темою 16.....</i>	<i>318</i>
ТЕМА 17. ОБЛІК ВИТРАТ В ОБСЛУГОВУЮЧИХ ВИРОБНИЦТВАХ	318
17.1. Види обслуговуючих виробництв та їх значення	318
17.2. Облік витрат і виходу продукції підприємств громадського харчування	321
17.3. Облік витрат і доходів житлово-комунального господарства	324
<i>Питання для обговорення та самоперевірки</i>	<i>328</i>
<i>Рекомендована література за розділом 17.....</i>	<i>328</i>
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	329
ДОДАТКИ.....	338